

dala sta mu, da si je urezal njune pogače in sta se mu izkušala prikupiti popoldne kakor zjutraj.

In videl je mož, kako ljubita svojo mater. Sam je imel tudi otroke in si je želel, da bi ga enako ljubili.

Še bolj ga je pa iznenadilo, da sta se dečka tako vestno spominjala molitve. Redno sta molila zjutraj, opoldne in zvečer. Molila sta iz molitvenika in nekolikokrat na dan sta skupno molila tudi za mater.

Slišal je voznik tudi, kako je Francek poučeval mlajšega brata. Razlagal mu je sveto vero, računal ž. njim na pamet, dajal mu razne naloge in na tablico sta pisala, kadarkoli so razmere dopuščale.

Jako ga je veselilo, da sta vsakogar pozdravila, kogar sta srečala, in da nista šla mimo križa ali kapelice, da se ne bi bila pobožno odkrila.

To vse je moža naposled omehčalo. Kljuboval jima je prvi dan. Ali že zvečer jima je ponudil, da bi lahko spala na njegovem vozu. Svoj jutranji sklep, da dečkov ne bo vozil, je povsem opustil. Pa še sam ju je pozval, da naj sedeta.

Francek in Peterček sta se mu zahvalila za dobroto, rekoč: »Bog vam povrni, da vozite mater; midva rada tečeva.«

Voznik pa je vzel enega za drugim, pa ju je posadil k Abrahamu na voz. Ni hotel, da bi šla dol, ampak je šel rajši sam peš, kakor bi jima velel: »Hajdita dol, fantka, zdaj gre navkreber!«

Ali dečka nista na to čakala. Brž sta skočila dol, zdaj spet gor, skakala in poskakovala in gledala k materi, pa se zopet veselo peljala naprej.

Kabdal v miru in vojskinih časih.

Jože Plot.

ani, ko so se vršila konjska prebiranja, je bil tudi Poljančev Rjavec vpoklican v vojaško službo. Tako je ostal njegov dolgoletni civilni bratec, ki je ravnotako kostanjev ko Rjavček, a mu je ime Ibrahim, sam, čisto sam v Poljančevem hlevu. In kar je še najhujše — tudi delo, ki sta si ga prej delila z Rjavčkom, je padlo z vsemi napori vred na kosti ubogega Ibrahima. A sčasoma je dobil tovariša, skromnega in neznatnega sicer, pa saj je tudi najrevnejši družabnik dobrodošel, kadar je kdo zapuščen in nadložen. Ta pomoč se je prikazala z delom preobloženemu Ibrahimu v podobi starega, zaničevanega osla, ki sliši na ime Kabdal. Tako ime mu je namreč dal stric Peter, ki je financer in se razume tudi na zgodovino od vseh koncev in krajev. Stric pravi, da se je za Kabdala zval neki turški paša, ki je baje znal zelo hudo gledati, in Poljančev sivček gleda včasih ravnotako grdo kakor tisti turški Kabdal. Sicer pa to ni glavno.

Kabdal, to se pravi, Poljančev Kabdal je na splošno skozinskoz pohlevna in dobra žival. Svoje dobre lastnosti je pokazal zlasti zdaj o vojnih časih.

Kabdal že skoro osem let domuje pri Poljančevih. Je nenavadno majhne postave, koščen in slokobeder, polomljenega hrbtišča, neprimerno dolgih uhljev in ima košat, zelo razmršen rep. Menda ga je pustil pri hiši neki cigan, ki ni mogel drugače plačati svojih dolgov. Poljančeva Ivica še dobro pomni, ko jo je še kot čisto majhnega otroka posadil nekoč stric Peter na hrbtišče Kabdalovo in je rekel: »I, i!« in Kabdal je planil čez dvorišče in Ivica, ki so jo varno držale stričeve roke, se je ustrašila in kričala, da so prileteli ljudje iz hiše in s ceste. Res, takrat je imel Kabdal še čisto divjo, cigansko kri. Toda kmalu se je umiril in postal krotek, neverjetno krotek in domač. Nastanili so ga v majhnem predelku šupe poleg svinjaka. Kabdal se je početkoma očitno zelo čudil svoji prečudni sosesčini; zakaj kadar je zakrulilo v svinjaku, je prestrašen skakal po svoji staji, cepetal in ropotal na vse pretege, tako da so ga prišli mirit z opomini, ki so se včasih dokaj občutno vtisnili v njegovo kožo. Zbog teh nedoumljivih presenečenj je izprevidel, da je najboljše, v vsakem položaju in v vseh nevarnostih ohraniti hladno kri. Ščasoma se je dodobra vživel v svoje nove okoliščine. Kadar se je otvorila krulba, se je često sam odzval s svojim napol žalostnim i-a in nalahno, prav ponižno je potrkal s kopiti, kakor v znamenje, da ga nobena stvar na svetu nič več ne moti in ne bega.

Od začetka ni imel Kabdal pravzaprav nikakršnega rednega opravlila in dela. Kdo bi zaupal ciganu? In še poskusili niso njegovih zmožnosti. Poglavitna dolžnost je bila Kabdalu, biti prijazen in potrpežljiv na vse strani. In revež je imel prilike več ko odveč, preizkušati to čednost na sebi. Poljančev Vladko in Ivica sta ga vlačila iz hleva in po njunih ukazih se je moral učiti lagodne, previdne hoje, umestnih kretenj in manir. Seveda pri marširanju in takovrstnih vajah ni šlo brez neprilik, kojih nerodnost je Kabdal premnogokrat zaznal na svojih uhljih. No, pa se mora reči, Vladko in Ivica sta sicer lepo in usmiljeno ravnala z živaljo, ki je kazala zelo postrežljivo naravo. Samo, kadar se je nadebudni sivček preveč »zbrihtal« in mu je hotelo iti vse na hops, sta ga povlekla vsak za eno uho in ga zamerljivo karala: »Kako moreš biti tak divjak, Kabdal!« Včasih ni pokazal sivček prav nobene razumnosti za njune opomine, kakor da mu ne gre nobena beseda do srca, in je prav po cigansko skakal in kolo-vratil po dvorišču; takrat sta mu rekla otroka, da je cigan, in sta ga odgnala v hlev. Tudi gostje, ki so zahajali v Poljančevo gostilno, so radi sitnarili za njim. Tukaj je šele bila priljudnost na mestu! »Kabdalček, Kabdalček!« so klicali vseprek. In če je ubogi sivček koga preslišal, je bila takoj zamera! Vsakemu gostu posebe se je moral predstaviti. Pri tem poslu je moral pred dotičnim gospodom kinkniti z glavo v poklon, moral privzdigovati svoja kopita, stopicati »parade-marš« in kdosi gavedi, kaj še vse. Tako ga je naučil Vladko, in Kabdal se je navadil olike ... Pravzaprav pa je resnemu Kabdalu vse to igračkanje zelo malo prijalo. Če je le mogel,

se je umaknil kam za hlev, kjer je smukal in obiral staro steljo ter brez prestanka žvečil.

Dasi je Kabdal izredno majhen in suh, je vendar trdoživa, močna žival, in kmalu mu je bila poverjena častivrednejša naloga. Gonil je slamoreznico, kadar je napravljaj hlapec rezanico za konje. Vladko in Ivica sta poganjala in sivček je pridno hodil v kolobarju, vedno enoinisto pot. »Kam to pelje, da nikamor ne pridem?« je očitvidno včasih pomislil in začuden obstal sredi svoje poti. »Si truden, Kabdalček?« sta ga božala otroka po smrčku. Kabdal ju je hvaležno pogledal in znova potegnil ročico. »Mora že prav biti,« je najbrže menil in je brez večjih odduškov nadaljeval brezkončno pot. Po takem delu mu je prinesel Vladko vedno kaj boljšega za pod zobe.

Ko je bil Kabdal šesto leto pri Poljančevi hiši, ga je privadil hlapec tudi za vprego in Kabdal je začel z vso spodobnostjo voziti. Od tedaj je njegov redni opravke, da prevaža meso iz klavnice domov in na trg. Poljanec ima namreč mesarijo in Kabdal se je tako udingal za pomočnika pri mesarski obrti. Pri tem poslu se je izuril Kabdal v izredno pogumno in hladnokrvno žival. Po cesti stopa tako premišljeno in pokojno, da ga ne spravi iz ravnotežja niti bič niti krik in šunder krog njega. Tudi pred tramvajem, pred katerim se straši celo plemenitejša konjska pasma, nima posebnega rešpekta.

Tako pridemo do važne izpremembe v Kabdalovem življenju in delovanju. Da je že toliko časa pri Poljančevih, se ima zahvaliti svoji pomilovanja vredni suhoti in navidezni neznatnosti. Zakaj oče Poljanec je šest let čakal in iskal zanj kupca. Pa komur je predstavil svojega »cigana«, vsak je prekinil pogajanja: »Kaj čem z oslom? In še cigan povrhu, zane-marjen cigan!« Tako je ostal Kabdal v Poljančevi šupi. Čez dan sta ga imela večinoma Vladko in Ivica v komandi, da je ekserciral, dvakrat na teden je hodil prečudni marš, goneč slamoreznico. O prostih urah je pohajkoval po dvorišču in okrog hleva; zakaj privezovati ga ni bilo treba, ker je bil tako zvest svojemu gospodarju, da ni uhajal na cesto. Navadno je ob takih prilikah tičal kod za hlevom, mulil oguljeno travo in obiral robidovje ter se medtem z vso radovednostjo in užitkom razgledoval po bližnji cesti, kjer drdrajo mimo vozovi in brzi cestna železnica; mimogredoči otroci so se ustavljali v gručah in čudoma opazovali zadovoljnega reveža, a Kabdal jih je samo pogledal in se ni nič čudil njihovi radovednosti. Na noč je moral v šupo, kjer je užival razne kakovosti netečne hrane in se med prebavo navduševal s povzdignjenim glasom za muziko, ki so jo v nizkih in visokih tonih ubirali sosede v svinjaku.

Kakor rečeno, lansko pomlad je pa Poljančev Rjavček odrinil v »soldaški stan«. Ibrahim se je onemogel grozil nad delom, ki ga je dočakala njegova starost. Zakaj pri Poljančevih trpi prevažanje in vozarjenje včasih ves božji dan. Poljanec je premišljal v skrbah in zadregi, kje naj dobi pripravnega vozača v teh časih, ko so naprodaj samo kljuseta in nežne, mlade živalce. Takrat se je spet oglasil stric Peter, ki je financar in sploh na

vse strani razumen mož. Velel je pripeljati predse Kabdala. Sivček je pristopical čez dvorišče z umerjenim, premišljenim korakom, kakor k važnemu opravku. Pa je bila tudi važna ura! Stric Peter ga je udaril čez pleča, a sivček je to voljno vzel na znanje in ni nič zameril, ker je pač čutil, da je bilo samo priznanje ... Potlej ga je stric potegnil za uhlja in ga dobrovoljno vprašal: »No, kako bo kaj, Kabdalček?« Sivček je stal moško in odločno, še z repom ni ganil. »Pameten si, Kabdal!« je pohvalil stric. Za nameček mu je hlapec nadel komat in vpregli so ga v konjski voziček; moral je voziti po dvorišču gorindol in delati obrate. V občno zadovoljnost je dokazal svojo sposobnost. In so sklenili: Kabdal se preseli k Ibrahimu in zavzame Rjavčevo mesto! Hlapec je odpeljal Kabdala v konjski hlev in ga privezal k jaslim. Ko je ugledal Ibrahim svojega novega tovariša, je zarezgetal v svojem kotu in se začudil: »Jiii!« — »I-a, i-a!« je potrdil sivček. A še bolj se je začudil Kabdal, ko mu je prinesel hlapec za večerjo lepo dišečo rezanico iz svežega sena, potreseno z ovsom. Zakaj pripravljajo Kabdalu tako pojedino? »Večerjam kakor Ibrahim,« je tuhtal in hrustal okusno večerjo. »Aha, tako je ta reč. Ibrahim, aha! Potruditi se bo treba ...« Še sredi noči, ko je trudni Ibrahim že davno položil svoje trudne kosti k počitku, se ni mogel sivček načuditi veliki odliki; s ponižnim, skromnim glasom, da ne bi zbudil svojega spoštovanja vrednega soseda, je zavrisknil še enkrat: »I-a!«

Že drugo jutro je peljal Kabdal na Laverco sode. Kar samo je teklo po ravni cesti in vozniki so vpraševali hlapca, kje je dobil to čudno žival ... Kabdal je bil zatopljen sam vase in ni dosti poslušal. Tako se je zgodilo, da je kar naenkrat obstal na cesti in se začel razgledovati po okolici. Hlapec ga je ošvrknil z bičem. »Aha!« je potrpežljivo ménil sivček in spet povlekel. Spomnil se je bil ravno na tiste davne čase, ko je, ves zaprašen, v ciganski družbi taval po tej cesti proti Ljubljani ...

Ko sta se vrnila s hlapcem domov, ga je ta pohvalil, da se je dobro in pravilno obnašal; samo enkrat da ga je bilo treba opomniti z bičem. Popoldne je Kabdal spet vozil in naslednje dni do noči ... V malo dneh je dobil Kabdal nov komat, ki ga ni tlačil in žulil kot prejšnji. Tako je napredoval do rednega vozača. Po svojih močeh nadomestuje Rjavčka. Voljo ima dobro, pravijo Poljančevi, pa tudi moči se mu pomnožujejo, odkar dobiva tečnejšo hrano. Seveda pripadejo njemu vedno manjši tovari kakor Ibrahimu. A vsak delež se pozna! Kar je podrobnejših opravkov, vrši vse Kabdal; manjše potrebščine za Poljančevo trgovino in gostilno; mesarija je pa že itak dalje časa v Kabdalovi oskrbi. Včasih so se nekateri spotikali že nad tem, da prevaža sivček po mestu meso: »Kaj bi z oslom!« Zdaj pa pravijo: »Vojska je vojska.« In stric še pristavljajo: »Ne poznate Kabdala!« In Kabdal je tudi videti zadovoljen: starcu se spodobi resnejše delo in ni zanj primerno, tavaťi po dvorišču ...

Sicer pa, če ste radovedni in hočete поблиže spoznati vse vrlosti Kabdalove, imate priliko, da vidite na lastne oči Poljančevega »vojnega vozača«. Če ste v Ljubljani, pa greste kako popoldne proti Dolenjskemu mo-

stu, boste lahko videli, kako vozi Kabdal zaboje, cikorijo, metle in druge take reči iz mesta. In če ne verjamete, kar sem vam povedal, vprašajte Vladka, ki sedi na vozu in »fura«, ali pa Ivico, ki hodi zadaj in pazi, da se ne izgubi med potom kaka metla ali cikorija! Potem pa govorite, kdo in kaj je Kabdal!

Pod hruško.

(Kmetiška črlica.)

globoki globeli, pod Počakovim je stalo domovje Komatarjevih; prijetno domovje. Vseh skupaj je bilo v njem ravno deset duš, od hlapca Lojza pa do starega Komatarja, že osivelega dedka: oče Komatar in mati Komatarica; njuni otroci: 20 letna Cilka, 18 letna Pepca, 15 letni Jože, 10 letni Maks in 5 letni Ciril. Potem pa še pridna dekla Majda. Kakor ločeni od sveta so živeli ti Komatarjevi. Zakaj globel, kjer so se bili udomili njih pradedje, je bila močno globoka in komaj pristopna. Tukaj so bili v zatišju, na varnem, kakor v grobu. Življenje je šlo nad globeljo vriskaje svojo pot naprej in se ni ozrlo nikdar podse v tihi grob. Nobenega zvoka ni hotelo biti od tega vriskajočega življenja v dol, na mirno, globoko dno samujočih Komatarjev... Ali kaj so se menili Komatarjevi za življenje tam zunaj! To jim je bila deveta briga; morda bi se bili prej zanimali za lanski sneg. Imeli so svoj tihi kotiček in zadovoljni so bili z njim, zatopljeni v svojo lastno zemljo...

Ponižna, s slamo krita hiša je čepela pri Komatarjevih nekoliko na bregu, kakor stara, pridna mačka, ki čaka ves dan na miši ali na krta pri kakšni krtini. Na tej hiši se je razgledoval nizek, že malce nagnjen dimnik, ki je bil znotraj in zunaj ves sajast in očrnel, kakor z grehi preobložena duša nespokornika. Ozka, zamrežena okna pod široko vegasto streho so zaspano mežikala; in vežna vrata, napol polomljena, so se venomer pozibavala kakor omahujoč pijanček. Od vežnih vrat je vodila preko temnozelenega travnička močno uhojena steza do hleva samega, od hleva pa v vijugah do kozolca, od kozolca pa do napolrazpadle kašče, kjer je imela mati Komatarica vedno toliko opravkov. Kraj hleva je počivala grdo dišéča mlaka, ob kateri so brskale kokoši, in kjer se je najraje repenčil košati petelin z lesketajočim se perjem. Po sredi globeli, mimo hleva, je šumljalo ozek potoček iz studenca zadaj za hišo, v gozdu; nad tem potočkom so se sklanjale stare, čmerikave vrbe tako leno, kakor da jim je dolgčas. Kadar je sijalo solnce, se je žuboreča vodica lepo lesketala v zlatih žarkih, in takrat je poletel preko nje gotovo kak poreden citronček, da se je nagledal svojih sijajnorumenih kril; mnogokrat je krožil nad njo tudi kačji pastir v tako nerodnih obletih, zdaj sem zdaj tja, nad vrbami in pod njimi, nad